

Literatūros kūriniai, įtraukti į 2016 m. patvirtintas naujas
Lietuvių kalbos pradinio ir Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo
bendrasias programas

PROGRAMINĖ LITERATŪRA 1- 2 KLASEI

Pasirinktos pasakos apie gyvūnus ir buitinės pasakos (pvz. iš knygos Gulbė karaliaus pati).
Pasirinkti padavimai (atitinkamo etnografinio regiono).
P. Mašiotas. Kai aš mažas buvau arba Pajūriais pamariais.
V. Tamulaitis. Skruzdėlytės Greitutės nuotyčiai.
K. Kasparavičius. Trumpos istorijos ar kitas pasirinktas kūrinys.
A. Matutis. Pasirinkti eilėraščiai.
Vyte Nemunėlis. Pasirinkti eilėraščiai.
R. Skučaitė. Pasirinkti eilėraščiai.
J. Degutyte. Pelėdžiuko sapnas.
D. Bisetas. Aukštyn kojom.
O. Proisleris. Vaiduokliukas ar kitas pasirinktas kūrinys.
Dž. Rodaris. Pasakos telefonu arba Džipas televizoriuje.

PROGRAMINĖ LITERATŪRA 3-4 KLASEI

Pasirinktos stebuklų pasakos (pvz., iš knygos Gulbė karaliaus pati).
Pasirinktos sakmės (pvz., iš knygos Sužeistas vėjas).
A. Vaičiulaitis. Pasirinkta pasaka.
J. Degutyte. Nepalik manęs. Pasirinkti eilėraščiai.
V. Žilinskaitė. Kelionė į Tandadriką ar kitas pasirinktas kūrinys.
K. Saja. Ei, slėpkitės!
B. Vilimaitė. Pasirinktas apsakymas.
M. Vainilaitis. Bruknelė.
L. Gutauskas. Pasirinktos pasakos, pasirinkti eilėraščiai.
S. Geda. Pasirinkti eilėraščiai.
M. Martinaitis. Pelenų antelė.
H. K. Andersenai. Bjaurusis ančiukas.
A. Lindgren. Emilis iš Lionebergos, Pepė Ilgakojinė.
Ch. Nöstlinger. Nykštukas galvoje arba Ateina šuo!

PROGRAMINĖ LITERATŪRA 5-10 KLASEI

Literatūrinio ugdymo turinio apimtis 5–6 klasių koncentre.

Tema	Nagrinėjimo aspektai	Kūriniai, nagrinėjami per pamokas	Rekomenduojami kūriniai
I tema. Vaikystės patirtys	Šeima ir namai. Namų teikiamas saugumas. Vaiko santykis su artimaisiais. Stiprinantys ir skaudūs išgyvenimai. Pirmosios doros pamokos ir atsakomybė.	J. Biliūnas „Kliudžiau“. J. Kaupas „Stirniukas“ arba kitas pasirinktas lietuvių autoriaus apsakymas. Pasirinkti lietuvių poetų eilėraščiai (J. Degutyte, R. Skučaitė, V. Palčinskaitė, J. Erlicko, S. Gedos ar kitų). A.	V. Krėvė „Antanuko rytas“. J. Biliūnas „Kūdikystės sapnai“, „Joniukas“, „Brisiaus galas“. Šatrijos Ragana „Vyšnios“. A. Vaičiulaitis „Tešlinis žmogutis“. P. Cvirka „Vaikų karas“. S. Zobarskas „Ganyklų vaikai“. B. Vilimaitė „Čiuožyklos muzika“, „Kada piešime perlinę

	<p>Žmogaus ryšio su žmogumi vertė. Apsakymas, pasakotojas ir jo santykis su vaizduojamuoju pasauliu, veikėjais. Veikėjų vidinis pasaulis ir jų tarpusavio santykiai. Eilėraštis, eilėraščio nuotaika, juo perteikiami jausmai. J. Biliūno asmenybė.</p>	<p>Lindgren pasirinktas kūrinys.</p>	<p>vištelė“. G. Morkūnas „Vasara su katšuniu“. V. Palčinskaitė „Andrius“. K. Saja „Vėjo pamušalas“, „Būrimas obuolio sėklom“.</p>
<p>II tema. Kasdienė išmintis.</p>	<p>Lietuvių tautos sąmojis ir išmintis. Pasakėčios – išplėtota patarlių išmintis. Pasikartojantys pasakėčių siužetai. Pamokančio žodžio vaizdingumas ir žaismė. Palyginimas, alegorija, įsmeninimas. Žaidimas žodžiu vaikų literatūroje.</p>	<p>Smulkiosios tautosakos pavyzdžiai: patarlės, priežodžiai, mįslės, minklės, anekdotai ir kiti smulkiosios tautosakos žanrai. Pasakėčios: S. Stanevičius „Žmogus ir levas“. Ezopas (pasirinktos pasakėčios). R. Černiauskas „Slieko pasaka“ (pasirinkti pramanai) arba kitas lietuvių autoriaus prozos ar poezijos kūrinys.</p>	<p>M. Valančius „Mikė Melagėlis“, „Palangos Juzė“ (ištrauka iš „Ketvirtojo vakaro“). Ezopas „Žmogus ir liūtas“, „Nesutarią žemdirbio vaikai“, „Piemens juokai“, „Varna ir lapė“, „Vilkas ir ėriukas“, „Keleiviai ir lokys“. K. Boruta „Jurgio Paketurio klajonės“. J. Erlickas „Bilietas iš dangaus“ arba „Bobutė iš Paryžiaus“ (pasirinkti eilėraščiai). R. Skučaitė „Žaidžiu lietuvišku žodžiu“.</p>
<p>III tema. Nesenstanti pasakų išmonė.</p>	<p>Pasakų paskirtis, jų universali išmintis. Pasakų veikėjai, jų siekiai ir vertybės. Pasakojimo įtaigumas. Literatūrinė pasaka – tradicinių vertybių perteikėja. Drama, veikėjų dialogai.</p>	<p>Buitinės pasakos: „Gudri merga“, „Gailestingas sūnus“, „Kaip žmogus savo dalią atrado“ (privaloma 1). Stebuklinės pasakos: „Dvylika brolių, juodvarniais lakstančių“, „Joniukas aviniukas ir sesytė Elenytė“, „Devyniabrolė ir devyniagalvis“ (privalomos 2). S. Nėris „Eglė žalčių karalienė“. A. Liobytė „Devyniabrolė“ arba kito lietuvių autoriaus drama-pasaka, H. K. Anderseno pasirinkta pasaka.</p>	<p>„Lietuviškos pasakos“, „Gyvasis vanduo“, „Negirdėtos neregėtos pasakos“, „Gulbė karaliaus pati“, „Stebuklingas žodis“, J. Basanavičiaus tautosakos biblioteka (pasirinkti tautosakos kūrinių pavyzdžiai). S. Čiurlionienė-Kymantaitė „Dvylika brolių, juodvarniais laksčiusių“. O. Milašius, A. Vaičiulaičio, A. Giedriaus pasakos. J. Degutytė „Šaltinėlis“. V. V. Landsbergis „Obuolių pasakos“. „Arklio Dominyko meilė“. O. Vaildas „Laimingasis princas“.</p>
<p>IV tema. Nuotykiškai brandina ir</p>	<p>Kaip atrandami, pažįstami, išbandomi draugai, puoselėjama</p>	<p>Vilė Vėl „Kaip mes išgarsėjome“ arba kitas lietuvių autoriaus</p>	<p>G. Morkūnas „Grįžimo istorija“. K. Gudonytė „Ida iš šešėlių sodo“. V. V.</p>

suburia draugus.	draugystė. Patiriamos ir savarankiškai patikrinamos tiesos. Siužeto intriga, veikėjų charakteriai, jų kaita ir vertybinė branda.	kūrinys. M. Tvenas (M. Twain) „Tomo Sojerio nuotyčiai“ arba kitas užsienio autoriaus kūrinys.	Landsbergis „Rudnosiuko istorijos“. V. Dautartas „Žydrieji jungos“. R. Rimšas „Ne Karibų kruizas“. R. Spalis „Gatvės berniuko nuotyčiai“. Č. Dikensas (Ch. Dickens) „Oliverio Tvisto nuotyčiai“. R. L. Stivenonas (R. L. Stevenson) „Lobių sala“. M. De Jongas „Gandralizdis ant stogo“. A. Lindgren „Ronja plėšiko duktė“.
V tema. Vaizduotės galia.	Tikrovę kurianti ir perkurianti, drąsą ir pasitikėjimą įkvepianti vaizduotė. Praeities ir ateities jungtys. Veikėjų, laiko ir erdvės savitumas.	V. Žilinskaitė „Robotas ir peteliškė“ arba kitas lietuvių autoriaus kūrinys. J. R. R. Tolkienas (J. R. R. Tolkien) „Hobitas, arba Ten ir Atgal“ arba kitas užsienio autoriaus kūrinys.	G. Morkūnas „Blusyno pasakojimai“. L. S. Černiauskaitė „Žiema, kai gimė Pašiauštaplunksnis“. C. S. Levisas (C. S. Lewis) „Narnijos kronikos: liūtas, burtininkė ir drabužių spinta“. L. Kerol (L. Carroll) „Alisa stebuklų šalyje“. A. Lindgren „Broliai Liūtaširdžiai“, „Mijo, mano Mijo“. F. Pirs (P. Pearce) „Tomo vidurnakčio parkas“. K. Di Kamilo (K. DiCamillo) „Nepaprasta Edvardo Tiuleino kelionė“. N. Babit (N. Babbitt) „Amžinieji Takiai“. J. Korčakas „Karalius Motiejukas Pirmasis“. S. Lagerliof „Stebuklingosios Nilso kelionės“.
VI tema. Saktės ir mitai apie pasaulio ir tėvynės kilmę.	Pasaulio sukūrimas lietuvių saktėse ir Antikos mituose. Pasakojimai apie Lietuvos, jos miestų, vietovių atsiradimą ir įkūrimą. Istorinė atmintis padavimuose ir jų literatūrinėse interpretacijose. Padavimų siužetai, veikėjai. Pasakojimo vaizdingumas.	Lietuvių saktės apie pasaulio sukūrimą, dievus ir mitines būtybes („Kaip atsirado žemė“, „Saulė, Mėnulis ir Žemė“, „Sužeistas vėjas“, saktės apie Perkūną ir velnią, Laimą, Giltinę, laumes, raganas – privalomas 4), graikų mitai (apie pasaulio ir dievų atsiradimą, dievus ir pusdievus – 3 privalomi). Pasakojimas, kaip Kernius suteikė Lietuvai vardą, pasakojimas apie Vilniaus įkūrimą ir pasirinktas padavimas	„Kai milžinai gyveno“, „Kadaise ir akmenys augo“, „Žemės atmintis“. J. Tumas-Vaižgantas „Vilniaus pilies pasaka“. „Vilniaus padavimai“. A. Vienuolis „Padavimai ir legendos“. Šatrijos Ragana „Lietuvos senovės istorijos pasakos“. A. Ramonas „Vilniaus legendos“. R. G. Vėliūtė „Viena diena Kernavėje“.

		apie artimiausios gyvenamosios vietovės įkūrimą. B. Sruoga „Giesmė apie Gediminą“.	
VII tema. Žmogus tautoje: kalba, literatūra, kultūra.	Rašto ir knygos reikšmė. Gimtosios kalbos svarba. Ką skaitė ir kaip mokėsi lietuvių protėviai: M. Mažvydo pirmoji lietuviška knyga – pirmasis eilėraštis, pirmasis lietuvių kalbos vadovėlis, M. Mažvydo asmenybė. Interaktyvios ir e. knygos. Pirmasis lietuvių literatūros klasikas: mokomės skaityti K. Donelaitį. Knygnešiai ir „vargo mokykla“. Tautinis atgimimas: asmenybės, kūrusios ir tebekuriančios Lietuvą (V. Kudirkos ir Maironio asmenybės). Žmogaus herojiškumas, atkaklumas, pasiaukojimas. Poetinis tėvynės kraštovaizdis. Lietuvos himnas – tautos gyvenimo gairės. Eiliuoto teksto savitumas. M. K. Čiurlionio asmenybė.	M. Mažvydas „Katekizmas“ (eiliuotos prakalbos ir elementoriaus ištraukos). M. Daukša „Prakalba į malonųjį skaitytoją“ (ištrauka). K. Donelaitis „Metai“ (ištrauka iš „Pavasario linksmybių“). A. Baranauskas „Anykščių šilelis“ (ištrauka). Maironis „Milžinų kapai“, „Lietuva brangi“. V. Kudirka „Tautiška giesmė“. M. K. Čiurlionis „O virš tų krantų, virš to mylimo Nemuno“ (laiškas broliui). J. Aistis „Peizažas“.	V. Mačernis „Maža tauta su dideliu žodynu“. K. Sirvydas „Trijų kalbų žodynas“ (susipažinimas su pirmuoju lietuvių kalbos žodynu). Knygnešių pasakojimai ir pasakojimai apie knygnešius (pasirinktas tekstas). J. Zauerveinas „Lietuviais esame mes gimę“. Vydūnas „Mes – Lietuvos vaikai“. Just. Marcinkevičius „Tai gražiai mane augino“. P. Širvio, J. Degutytės, J. Strielkūno, M. Martinaičio ir kitų lietuvių poetų eilėraščiai.
VIII tema. Gyvenimo išbandymai.	Žmogaus elgesys, jausmai, apsisprendimai sudėtingose situacijose. Pasitikėjimas savimi, orumas ir savigarba. Jautrumas kitam ir artimo meilė. Autentiškos patirtys literatūroje. Šatrijos	Šatrijos Ragana „Irkos tragedija“ ir dar vienas pasirinktas lietuvių autoriaus kūrinys. A. Maršalas (A. Marshall) „Aš moku šokinėti per balas“ arba kitas užsienio autoriaus kūrinys.	E. H. Porter „Poliana“. L. M. Montgomeri (L. M. Montgomery) „Anė iš Žaliastogių“. D. Amiči (E. De Amici) „Širdis“. J. Spyri „Heida“. K. Paterson „Tiltas į Terabitiją“, „Smarkuolė Gilė Hopkins“, „Kaip ir žvaigždės“. E. Doneli (E. Donnelly) „Sudie, seneli, ištariau aš tyliai“. F. H. Burnet (F. H. Burnett)

	Raganos asmenybė.		„Paslaptingas sodas“. B. Vilimaitė „Užpustytas traukinys“.
Mokiniai supažindinami su šiomis Lietuvos kultūros asmenybėmis: M. Mažvydu, V. Kudirka, Maironiu, J. Biliūnu, Šatrijos Ragana, M. K. Čiurlioniu.			

8¹.9.5. Literatūrinio ugdymo turinio apimtis 7–8 klasių konkrece.

Tema	Nagrinėjimo aspektai	Kūriniai, nagrinėjami per pamokas	Rekomenduojami kūriniai
I tema. Jaunas žmogus ieško gyvenimo prasmės	Jaunystės idealai ir siekiai. Draugystė, meilė, pasitikėjimas. Šeimos, draugų, mokyklos įtakos. Savo vietos tarp žmonių ieškojimas. Žmonių santykiai. Savivertė ir orumas. Įsipareigojimai ir ištikimybė. Gyvenimo vertė. Dramatiškas, tragikomiškas, poetiškas gyvenimo vaizdavimas. K. Binkio asmenybė. V. Mačernio asmenybė.	V. Mačernio pasirinktas eilėraštis ir laiškų ištraukos. K. Binkis „Atžalynas“. A. de Sent Egziuperi (A. de Saint-Exupéry) „Mažasis princas“.	M. K. Oginskis „Priesakai sūnui“. M. Lukšienė „Dienoraštis“ (ištraukos). A. Liobytė „Sunki mama“. J. Kunčinas „Baltųjų sūrių naktis“. G. Adomaitytė „Laumžirgių namai“. V. Žilinskaitė „Kintas“. K. Saja „Septyni miegantys broliai“. V. Juknaitė „Ugniaspalvė lapė“. S. Šaltenis „Amžinai žaliuojantis klevas“. L. Lauri (L. Lowry) „Siuntėjas“. H. Li „Nežudyk strazdo giesmininko“. R. Bredberis (R. Bradbury) „Pienių vynas“. O. Lutsas „Pavasaris“. V. Železnikovas „Baidyklė“. S. Lagerlöf (S. Lagerlöf) „Portugalijos karalius“. K. Nostlinger (Ch. Nöstlinger) „Pirmadienį viskas kitaip“. M. Berdžesas (M. Burgess) „Vilko kaukimas“.
II tema. Tautosakos ir tradicijų tęstinumas.	Dainos reikšmė žmogaus ir bendruomenės gyvenime. Protėvių pasaulėžiūros ašis – metų ratas. Ryšys su gamta. Darbai ir šventės, jų tradicijos praeityje ir dabar. Dainų simbolika. Tautosakos gyvybingumas šiandien: tautosaka šiuolaikinėje jaunimo kūryboje (postfolkloras ir folklorizmas). Išsaugota ir atgaivinta tradicija –	Veronikos pasakojimai ir dainos (iš CD „Tėvulio prievartėliuos“, 2004). „Saulala, motula, užtekėk, užtekėk“ („Kūlgrinda“ iš CD „Giesmės Saulei“, 2007) arba kitos grupės pasirinktas postfolkloro kūrinys. Darbo dainos: „Aš išdainavau visas daineles“, „Bėkit, bareliai“, „Pūtė vėjelis“, „Rūta žalioji“. Švenčių dainos: „Vai atbėga baikštus elnelis“, „Supkit, meskit mane jauną“, „Kupolėle, kas tave skynė“, „Aš atsisakiau	V. Povilionienės ir P. Vyšniausko duetas – dainos, pasaka (iš CD V. Povilionienė, P. Vyšniauskas „Mažiams ir dideliems“, 2008). Postfolkloras – „Kūlgrinda“ (iš CD „Giesmės Saulei“, 2007, „Giesmės Žemynai“, 2013), folkrokas – „Atalyja“ (iš CD „Močia“, 2004), „Skylė“ ir A. Smilgevičiūtė (CD „Broliai“, 2010). Dainų pateikėjų ir šiuolaikinių atlikėjų pasisakymai (V. Povilionienė, „Atalyja“, A. Smilgevičiūtė). „Trys minutės tylos: sidabrinis laukas be takų“. „Atalyja“ lyderius kalbina J.

	šiuolaikinės kultūros dalis.	savo močiutei“, „Vai žydėk, žydėk, sausa obelėle“, „Beauštanti aušružėlė“. M. Martinaitis „Padainuok man“.	Šorys arba kitas aktualus interviu. A. Nyka-Niliūnas „Motinos daina“. V. Mačernis „Vizijos“ (Penktoji).
III tema. Laisvės gynimas	Kovų už laisvę įprasminimas lietuvių karinėse istorinėse dainose, baladėse, romansuose. Asmens didvyriškumo ir patriotizmo išaukštinimas. Sukilėlių, kovų už nepriklausomybę, partizanų, Sąjūdžio idėjos ir idealai poezijoje, dainose, kalbose. Retorinės raiškos priemonės.	„Sudaičio sutartinė“, „Oi, lekia lekia gulbių pulkelis“. M. P. Karpavičius „Piliečio pamokslinė kalba“ (1794, ištrauka). J. Slovackis „Lietuvių legiono daina“. „Palinko liepa šalia kelio“ arba kita pasirinkta partizanų daina. B. Brazdžionis „Šaukiu aš tautą“. B. Krivickas „Apie laisvės kovą ir didvyriškumą“ (1952). K. Genys „Pabudome ir kelkimės“. H. Nagys „Vilniaus baladė“.	Lietuvos Tautos Aukščiausiosios Tarybos Atsišaukimas (1794, ištrauka), lietuvių liaudies dainos apie T. Kosciuską „Užgied gaidžiai pusiau nakties“, „Kad Kosciuska jojo“. A. Vištelis „Maršas Lietuvos“. Partizanų laiškas Lietuvos jaunimui „Į Lietuvos jaunimą“ (1948), „Partizanų maldos“. Just. Marcinkevičius „Laisvė“. M. Martinaitis „Ciklas Sausio vidurnaktis“ (pirmas eilėraštis).
IV tema. Kelionės atveria akiračius	Gyvenimo kelionė. Kelionės – savęs ieškojimas, savęs ir pasaulio pažinimo būdas. Pagarba savo ir kitų tautų tradicijoms. Keliautojai ir kelionių literatūra. Pasaulio lietuviai. B. Brazdžionio asmenybė. J. Meko asmenybė.	B. Brazdžionis „Per pasaulį keliauja žmogus“. M. Šalčius „Svečiuose pas keturiasdešimt tautų“ (ištraukos) arba kitas pasirinktas lietuvių autoriaus kūrinys (ištraukos). J. Mekas „Laiškai iš Niekur“ (ištraukos).	A. Vaičiulaitis „Nuo Sirakūzų lig Šiaurės elnio“. P. Andriušis „Kelionių užrašai“ (ištraukos). K. Boruta „Šiaurės kelionės“. J. Ivanauskaitė „Kelionių alchemija“. „Misija: Sibiras“ (dienoraščiai). J. Žilinskas „Mano Vilnius mano“. D. Defo „Robinzonas Kruzas“. Ž. Vernas (J. Verne) „Penkiolikos metų kapitonas“, „Kapitono Grantos vaikai“, „Aplink pasaulį per 80 dienų“. J. Gorderis (J. Gaarder) „Kortų paslaptis“.
V tema. Jausmų galia.	Meilės grožis ir tragizmas. Draugystės vertė. Asmens jausmų ir bendruomenės papročių konfliktas. Gyvenimo aistra ir kova su lemtimi. Tragedija. Lyrizmas. Metafora. K. Borutos asmenybė.	Maironis „Jūratė ir Kastytis“. S. Nėries, A. Miškinio, P. Širvio, J. Degutytes ir pasirinkto dabartinio lietuvių poeto meilės lyrika (5 eilėraščiai). V. Šekspyras (W. Shakespeare) „Romeo ir Džuljeta“. K. Boruta „Baltaragio malūnas“.	J. Vaičiūnaitė „Kanonas Barborai Radvilaitei“. O. Proisleris (O. Preussler) „Krabatas, arba Treji metai užburtame malūne“. M. Morpurgo „Karo žirgas“. Dž. Grynas (J. Green) „Dėl mūsų likimo ir žvaigždės kaltos“. A. D'avenijas (A. D'Avenia) „Balta kaip pienas, raudona kaip kraujas“.
VI tema.	Atminties ir istorinio	Č. Aitmatovas „Ilga kaip	A. Mickevičius „Konradas

Gyvoji atmintis	pasakojimo svarba asmens ir bendruomenės savimonei. Bendruomenės vertybės ir idealai. Pasakojimų herojai, jų apsisprendimai ir laikysenos. Poema. S. Daukanto ir A. Mickevičiaus asmenybės.	šimtmečiai diena“ (ištrauka apie mankurą). S. Daukantas „Būdas senovės lietuvių, kalnėnų ir žemaičių“ (ištraukos apie kalbą, apie sueimą, apie narsumą). A. Mickevičius „Gražina“. Maironis „Trakų pilis“. V. Krėvė „Milžinkapis“.	Valenrodas“. J. I. Kraševskis „Kunigas“. P. Tarasenko „Pabėgimas“. G. Viliūnė „Karūna be karaliaus“. V. Skotas (W. Scott) „Aivenhas“. A. Diuma „Trys muškietininkai“. E. Peters pasirinktas romanas iš „Kedfaelio kronikų“.
VII tema. Jaunuoliai ribinėse situacijose	Asmeninės patirties pasakojimai. Žmogui tenkantys istorijos iššūkiai. Moralinės laikysenos ir tvirtumo šaltiniai. Žmoniškumo pamokos prievartos pasaulyje. Gyvenimo vertė. Dokumentinio pasakojimo savitumas.	D. Grinkevičiūtė „Lietuviai prie Laptevų jūros“ (ištraukos). J. Ulicauskaitė „Likimo išbandymai“ (ištrauka „Lemtingi gyvenimo posūkiai“). A. Frank „Dienoraštis“ (ištraukos).	A. Škėma „Saulėtos dienos“. V. Juknaitė „Tariamasis iš tamsos“. G. Morkūnas „Iš nuomšiko gyvenimo“. R. Šepetys „Tarp pilkų debesų“. I. Meras „Geltonas lopas“. A. Suckeveris „Žalioji akvariumas“. S. Zobarskas „Gerasis aitvaras“. R. Spalis „Ant ribos“, „Rezistencija“. G. Kanovičius „Sapnas apie dingusią Jeruzalę“. B. Radzevičius „Žmogus sniege“. D. Terakovska (Terakowska) „Ten, kur krinta angelai“.
VIII tema. Juoko prasmė	Ironiškas santykis su savimi ir pasauliu. Humoras. Komiško pasakojimo ypatumai. Ironija, atskleidžianti gyvenimo dramatiškumą ir paradoksalumą, padedanti priešintis absurdui ir apsiginti.	S. Šaltenis „Riešutų duona“ ir dar vienas pasirinktas lietuvių autoriaus kūrinys. Dž. Kriusas (J. Krüss) „Timas Taleris, arba Parduotas juokas“ arba kitas užsienio autoriaus kūrinys.	V. Žilinskaitė „Miškas rudenį“. J. Erlicko pasirinkti kūriniai. R. Černiauskas „Miestelio istorijos“. G. A. Biurgeris „Baronas Miunhauzenas“. T. Pračetas (T. Pratchett) „Mažieji laisvūnai“. R. Gary „Aušros pažadas“. Dž. Kriusas „Mano proseneliai, herojai ir aš“.
Mokiniai plačiau supažindinami su šiomis Lietuvos kultūros asmenybėmis: S. Daukantu, A. Mickevičiumi, K. Binkiu, K. Boruta, V. Mačerniu, B. Brazdžioniu, J. Meku.			

8¹.10.5. Literatūrinio ugdymo turinio apimtis 9–10 (gimnazijų I–II) klasių koncentre.

Per pamokas nagrinėjami kūriniai	Rekomenduojami kūriniai	Nagrinėjimo aspektai
I tema. Knygų skaitymas – savęs ir pasaulio pažinimo būdas		
V. Juknaitė „Išsiduosi. Balsu“. Pasirinktas užsienio autoriaus kūrinys.	Esė ir publicistika apie knygos ir skaitymo vertę šiandien. R. Granauskas „Laimingiausioji vasara“ (iš „Trečias gyvenimas“). I. Meras „Ties gatvės žibintu“.	Kodėl verta skaityti knygas? Kaip skaitomos knygos veikia mus ir mūsų gyvenimą? Kaip iš knygų suprantame savo ir kito patirtį.

	R. M. Remarkas „Trys draugai“. M. Haddon „Tas keistas nutikimas šuniui naktį“. J. Gorderis (J. Gaarder) „Sofijos pasaulis“.	Kodėl knygos nesensta? Kaip skaitomos knygos. Dialogo ir diskusijos reikšmė. Knyga – pokalbis su kitu ir savimi.
II tema. Žmogus ir tėvynė		
S. Geda „Giesmė apie pasaulio medį“. Vydūnas „Tėvynė ir žmogus“ (iš Vydūnas „Septyni šimtmečiai lietuvių ir vokiečių santykių“). R. Gavelis „Jauno žmogaus memuarai“ (12 laiškas, ištraukos).	P. Vaičaitis „Yra šalis“. J. Degutytė „Mažutė“, „Aš – Tavo“, „Gimtoji kalba“, „Monologas akmeniui“. Liūnė Sutema „Nebėra nieko svetimo“, „Taip gera kalbinti tuos, kurių nebėra...“. A. Mackus „Netikėjimas“, „Užsklanda: rečitatyvas ir šauksmas“, „Lietuva“. N. Vėlius „Pasaulio modelis“ (iš „Senovės baltų pasaulėžiūra“). G. Grajauskas „Lietuviai“. S. Čiurlionienė-Kymantaitė „Apie tautos auklėjimą“. V. Zaborskaitė „Apie tautą“, „Apie patriotizmą“, „Apie kalbą“ (iš kn. „Gairės“). D. Sauka „Apie kaltę“ (iš kn. „Gairės“). V. Daujotytė „Apie tėvynę“ (iš kn. „Gairės“). V. Kavolis „Gyvasis lietuviškumas“ (iš „Nepriklausomųjų kelias“). A. J. Greimas „Būti lietuviu“.	Ką reiškia būti lietuviu, Lietuvos žmogumi šiandien? Ar svarbi šiandien tradicinė pasaulio samprata? Kuo grindžiamas asmens ir tautos, asmens ir tėvynės ryšys? Tautinė ir pilietinė asmens tapatybė. Koks žmogus – tokia jo tėvynė? Vydūno asmenybė. S. Gedos asmenybė.
III tema. Kūryba žmogaus gyvenime		
I. Šeinius „Kuprelis“. O. Vaildas „Doriano Grėjaus portretas“ arba kitas pasirinktas užsienio autoriaus kūrinys.	M. K. Čiurlionis „Laiškai Sofijai“ (ištraukos). H. Radausko, J. Aisčio, A. Nykos-Niliūno, A. Marčėno eilėraščiai apie kūrybą. L. S. Černiauskaitė „Benedikto slenksčiai“. Dž. Londonas „Martinus Idenas“. R. M. Rilkė „Laiškai jaunam poetui“. M. Ivaškevičius „Stilius plius“.	Vaizduotės ir saviraiškos svarba. Kūrybinio pašaukimo paslaptis. Meno ir tikrovės, kūrėjo ir visuomenės santykis. Kūryba kaip meilės raiška. Pasitikėjimas kitu žmogumi.
IV tema. Dialogas su tradicija: mitas, tautosaka, literatūra		
Pokalbis su Marija Gimbutiene „Iš paskutiniųjų profesorės Marijos Gimbutienės susitikimų“ (ištraukos)	Pokalbis su Norbertu Vėliumi „Apie etninę kultūrą. Pokalbis su N. Vėliumi“ (Norbertas Vėlius, p. 393–400). Pokalbis su Gintaru Beresnevičiumi	Etninės kultūros savitumas ir svarba šiandien. Tradicinės kultūros pažinimas ir perdavimas. Senosios ir šiuolaikinės

(M. Gimbutienė. „Laimos palytėta“, p. 115 – 125).	„Duetas XIV. Pokalbininkas etnologas Gintaras Beresnevičius“ (T. Sakalauskas, „Duetai“, p. 171–187). M. Valančius „Apie senųjų žemaičių tikėjimą“, „Apie žemaičių krikštą“ (M. Valančius „Žemaičių vyskupystė“, 17 ir 25 skirsniai).	kultūros sandūra – praradimai ir atradimai. Ką mums šiandien kalba mitai? M. Gimbutienės asmenybė.
IV tema. 1 potėmė. Mitai aiškina pasaulį		
Lietuvių sakmės (apie dievus ir kitas mitines būtybes). Pasakojimai apie Sovijų, Vaidevutį, Palemoną.	„Sužeistas vėjas“, „Kaip atsirado žemė“ (sud. N. Vėlius). „Žemės atmintis“ (sud. B. Kerbelytė). G. Beresnevičius „Lietuvių religija ir mitologija“. G. Beresnevičius „Trumpas lietuvių ir prūsų religijos žodynas“. S. Daukantas „Darbai senovės lietuvių ir žemaičių“ (pasakojimas apie Vaidevutį).	Mito universalumas. Mitai tautosakoje ir kultūroje. Žmogus ir mitinės būtybės. Likimo, laimės, dalios samprata. Lietuvių kilmės mitų pagrindinės reikšmės ir idėjos. Kilmės mitų svarba bendruomenės tapatybei. Baltų ir lietuvių kilmės pasakojimų sąsajos su Antika. Baltų istorinė vaizduotė, baltų tautų giminytės suvokimas. Ką mums šiandien kalba mitai?
IV tema. 2 potėmė. Pasakos gyvybingumas		
„Eglė žalčių karalienė“.	„Gyvasis vanduo“, „Lietuvių liaudies stebuklinės pasakos“ („Apie baltąjį vilką“, „Gyvatė pati“, „Marti iš jaujos“, „Gulbė karaliaus pati“). J. Kaupas „Pasaka ir realybė“. M. Martinaičio pjesė-pasaka „Žemės duktė“. K. Saja „Po to, kai jie pavirto medžiais“.	Pasakos perteikiamos egzistencinės patirtys. Pasakos struktūra. Pasakos herojus. Herojė moteris. Pasakos ryšys su mitu.
IV tema. 3 potėmė. Liaudies daina ir dainiškoji poezija		
Liaudies daina (3 pasirinktos dainos). A. Strazdas „Strazdas“. A. Vienažindys „Ilgą ilgu man ant svieta“ arba „Linksminkimos“. M. Martinaitis „Kai sirpsta vyšnios“.	Just. Marcinkevičius „Dienoraščiai ir datos“ (ištrauka „O, liaudies žodi, sandoros lobyne!“). G. Beresnevičius „Dainavimas atsistojus“. A. Baranauskas „Dainu dainelę“. Maironis „Oi neverk, matušėle“. S. Nėris „Grįšiu“, „Mūsų dienos kaip šventė“. P. Širvys „Kai brendu naktimi“. J. Strielkūnas „Žiedas vėjuotą rudens dieną“.	Liaudies dainų pasaulis – tradicinės pasaulėjautos išraiška. Jauno žmogaus paveikslas dainose. Etiniai dainų idealai. Lyrinė lietuvių dainų tradicija. A. Strazdo asmenybė.
IV tema. 4 potėmė. Tapatybės raiška literatūroje		

<p>K. Donelaitis „Metai“ (ištraukos). Žemaitė „Marti“. V. Krėvė „Skerdžius“. I. Simonaitytė „Aukštųjų Šimonių likimas“. L. Baliukevičius-Dzūkas „Dienoraštis“ (ištrauka). R. Granauskas „Kai šlama ažuolai“ arba „Liūdnosios upės“. A. Landsbergis „Žodžiai, gražieji žodžiai“.</p>	<p>V. Kudirka „Iš mano atsiminimų keletas žodelių“. M. Martinaitis „Apie darbą“ (iš kn. „Gairės“). R. Granauskas „Gyvenimas po klevu“, novelės iš rinkinio „Duonos valgytojai“. A. Miškinis „Žaliaduonių gegužė“ (ištrauka). B. Vilimaitė „Apsakymai apie Žemaitę“. G. Petkevičaitė-Bitė „Karo meto dienoraštis“ (ištraukos). V. Kavolis „Kudirkos epochos ženklai“, „Lietuvis kaip revoliucijos žmogus“. I. Simonaitytė „Vilius Karalius“. D. Staponkutė „Kartais ir maištas gydo“ (iš knygos „Iš dviejų renkuosi trečią“). O. de Balzakas „Tėvas Gorijo“. U. Lachauer „Rojaus kelias“.</p>	<p>Tapatybės atramos. Asmuo bendruomenėje: pareigos, apsisprendimai, įsipareigojimai, konfliktai. Moters vaidmens aktualizavimas. Savivertės gynimas ir priešinimasis aplinkos brutalumui. Tautinės bendruomenės tapatybės ir orumo gynimas. Tradicinis etosas – vertybės, papročiai, principai. Žmogaus ir medžio ryšys. Tradicijos ir modernumo sandūra. Romano žanrinės ypatybės. Kūrinio erdvė ir laikas. Žemaitės asmenybė. I. Simonaitytės asmenybė.</p>
<p>V tema. Antika ir jos ženklai literatūroje</p>		
<p>V tema. 1 potėmė. Antikos mitai</p>		
<p>Graikų mitai (Prometėjas, Sizifas, Narcizas, Orfėjas ir Euridikė, Dedalas ir Ikaras). Pasirinktas mitą interpretuojantis lietuvių poeto eilėraštis.</p>	<p>Ovidijus „Metamorfozės“. V. Mykolaitis-Putinas „Prometėjas“. H. Radauskas „Afroditė ir Narcizas“. J. Vaičiūnaitė „Orfėjas ir Euridikė“, „Keturi portretai“.</p>	<p>Mitų reikšmė Antikos ir dabarties žmogaus gyvenimui. Graikų mitinio pasaulio modelis. Mitų herojai ir jų žygių prasmė. Skirtas likimas ir sąmoningas pasirinkimas. Mito interpretacija.</p>
<p>V tema. 2 potėmė. Herojinis epas</p>		
<p>Homeras „Iliada“ (pasirinktos giesmės; siūloma: I. 1–445, 488–530; VI. 238–529; XVI. 257–868; XVIII. 468–617; XXIV. 322–804), „Odiseja“ (pasirinktos giesmės; siūloma: I. 1–95; V. 92–224, 366–493; VI. 110–250; IX. 82–115; X. 210–309; XII. 166–259; XIII. 352–411; XXI. 51–433). Pasirinktas epą interpretuojantis lietuvių poeto eilėraštis.</p>	<p>Vergilijus „Eneida“. V. Janavičius „Pakeliui į Atėnus“. K. Bradūnas „Odisejas buvo nekantrus“. A. Nyka-Niliūnas „Laivų katalogas“. H. Radauskas „Homero jaunystė“, „Tėvynės vėjas“. A. A. Jonynas, M. Vilitis „Paskutinės dienos Itakėje“.</p>	<p>Epas – tautinę bendruomenę vaizduojantis, ugdantis ir telkiantis pasakojimas. Epo herojus ir jo kovos prasmė. Garbės ir šlovės samprata. Epinio pasakojimo poetika.</p>
<p>V tema. 3 potėmė. Laisvo žmogaus laikysenos</p>		

<p>„Periklio kalba laidojant atėniečius“ iš Tukidido „Peloponeso karo“ (ištraukos). Sofoklis „Antigonė“. Horacijus „Jaunimui“. Kalbos, telkiančios bendruomenę (iš N. Sadūnaitės kalbos teisme (ištraukos), 1975. S. Geda „Žodis Lietuvai: kalba Persitvarkymo Sąjūdžio mitinge Vingio parke“(1988.07.09). Just. Marcinkevičius „Kalba laidojant sausio 13 d. žuvusiuosius“. V. Landsbergis „Kalba Jungtinėse Tautose“(1991.09.17).</p>	<p>Sokrato kalba teisme iš Platono „Sokrato apologijos“. Ciceronas „Prieš Marką Antonijų“ (XIV filipika), „Apie bičiulystę“. P. Karpavičius „Pamokslas, sakytas minint piliečius, paaukojusius gyvybę už laisvę ir tėvynę“ (ištraukos su Periklio ir Cicerono citatomis). Plutarchas „Biografijos“ („Periklis“, „Ciceronas“, „Julijus Cezaris“ ir kitos). Markas Aurelijus „Sau pačiam“. Lucijus Anėjus Seneka „Laiškai Lucilijui“. J. Basanavičius „Priekalba“ („Auszra“, 1883, Nr. 1). A. Mickevičius „Jono Čėčioto, kaip tikrojo nario, pasveikinimas“, 1819. S. Stanevičius „Šlovė žemaičių“. J. Degutytė „Antigonė“.</p>	<p>Viešo žodžio svarba ir galia. Laisvės vertė. Išminties meilė ir jos svarba žmogaus tobulėjimui. Savarankiškas, kritiškas žmogus ir jo įsipareigojimai bendruomenei. Bičiulystės ir bendruomeniškumo reikšmė. Oratorinio žodžio ypatumai.</p>
<p>VI tema. Biblija ir jos tradicija</p>		
<p>Senasis ir Naujasis Testamentai (ištraukos: Pirmasis pasakojimas apie Kūrimą (Pr 1,1–31; 2, 1–4), Kainas ir Abelis (Pr 4, 1–16), Abraomo auka ir bandymas (Pr 22, 1–19), pasakojimas apie Babelio bokštą (Pr 11). Dovydo psalmės: Kūrėjo didybė ir žmogaus orumas Ps 8, Tremtinio malda Ps 42. Kalno pamokslas (Mt 5, 38–48), Palyginimas apie talentus (Mt 25, 14–30), Sūnaus palaidūno palyginimas (Lk 15, 11–32), Himnas meilei (1 Kor 13). Pasirinkti trys lietuvių poezijos kūriniai, vienas prozos arba eseistinis kūrinys bibliniais motyvais.</p>	<p>Ekleziastas, Giesmių giesmė (ištraukos). Evangelija pagal Morkų. E. Auerbach „Odisėjo randas“ (iš „Mimezis“). K. Donelaitis „Metai“ („Žiemos rūpesčių“ pabaiga). J. Biliūnas „Lazda“, „Ubagas“. M. K. Čiurlionis „Psalmė“. Partizanų maldos. A. Miškinis „Psalmės“ („Pasaulis be Dievo“, „Rūpintojėlis“ ir kt.). V. Mykolaitis-Putinas „Rūpintojėlis“. B. Brazdžionis „Ką sakė mūrininkas Jėzui tą naktį“. B. Krivickas „Dovydas prieš Galijotą“. K. Bradūnas „Krikšto vanduo“, „Joninių naktį“ (pasirinkti eilėraščiai). S. Geda „Iš Testamento I“, „Iš Testamento II“. D. Kajokas „Apie palaidūną ir paklydėlį“. J. Sasnauskas „Pasmerkti gailestingumui“.</p>	<p>Biblija kaip literatūros ir kultūros tekstas: jos svarba Europos tapatybei. Senojo ir Naujojo Testamentų vaizdiniai, herojai ir siužetai: jų interpretacija literatūroje. Senojo Testamento gyvenimo išmintis ir etinės nuostatos. Krikščioniškoji meilės samprata. Asmens nelygstama vertė. Žmonių lygybės ir laisvės idėjos. Auka ir aukojimasis. Biblinio pasakojimo savitumas: teksto daugiaprasmiškumas (alegorija, parabolė, simbolis, metafora). Sakralumo patyrimas.</p>
<p>VII tema. Viduramžiai ir jų vaizdavimas literatūroje</p>		

VII tema. 1 potėmė. Viduramžių pasaulis, herojai ir idealai		
Dantė „Dieviškoji Komedija“ (ištraukos). T. Meloris „Pasakojimas apie karalių Artūrą“ (ištraukos) arba kitas pasirinktas riterinis romanas ar herojinis epas. M. de Servantesas „Don Kichotas“ (ištraukos).	„Rolando giesmė“ (ištraukos). K. de Trua „Persevalis“, arba „Pasakojimas apie Gralį“. Ž. Bedjė „Romanas apie Tristaną ir Izoldą“. „Carmina burana“: vagantų poezija. F. Rable „Gargantua ir Pantagriuelis“ (ištraukos). J. Aistis „Persevalis“. V. Mačernis „Don Quijote“, „Zancho Panza“, „Don Kichoto ir Sančo Pansa pokalbis“. J. Vaičiūnaitė „Lyg pėsčias karžygy“.	Krikščioniškoji žmogaus ir pasaulio samprata. Santykis su Antika: Vergilijaus paveikslas. Beatričės paveikslas. Poetinės vaizduotės ir pažinimo galios. Riteris ir riteriškumas: kova už gėrį. Riteris pakitusiame pasaulyje: Don Kichoto paveikslas reikšmės. Parodija, komizmas, tragizmas. Riterių literatūros vaizdiniai, siužetai klasikinėje ir šiuolaikinėje literatūroje.
VII tema. 2 potėmė. Viduramžių Lietuva: senojo ir krikščioniškojo pasaulių susidūrimas		
Didžiųjų kunigaikščių laišškai (ištraukos iš: Gediminas „Laiškas Liubeko, Rostoko ir kitų miestų piliečiams, 1323 m. gegužės 26 d.“, Vytautas „Laiškas Šv. Romos imperijos imperatoriui Zigmantui, 1420 m. kovo 11 d.“, Vytautas „Laiškas Jogailai po Lucko suvažiavimo, 1429 m. vasario 17 d.“). Just. Marcinkevičius „Mindaugas“.	„Didžiojo kunigaikščio Vytauto pagyrimas“ (iš „Trumpojo metraščių sąvado“). K. Būga „Apie lietuvių asmens vardus“. K. Bradūnas „Pokalbiai su karaliumi“. B. Sruoga „Milžino paunksmė“. J. Grušas „Herkus Mantas“.	Lietuvos ir lietuvių vaizdiniai, laisvės supratimas didžiųjų kunigaikščių laiškuose. Lietuvių tautos ir kalbos samprata. Valdovo vaizdinys laiškuose. Pagarba tautos papročiams, tolerancija kitoms kultūroms. Lietuvos valdovų interpretacija modernioje literatūroje. Dramos Mindaugas sukūrimo aplinkybės: Lietuvos valstybės idėjos iškėlimas okupacijos metais. Valstybės kūrimo keliai: kalaviju ar pasitikėjimu? Valdovo asmenybės drama: pasirinkimas tarp asmeninės laimės ir valstybės. Praeities tiesa ir melas apie praeitį. Just. Marcinkevičiaus asmenybė.
VIII tema. Santykis su tradicija XX ir XXI a. literatūroje		
VIII tema. 1 potėmė. Vertybių patikrinimas: gėrio ir blogio kova		
I. Meras „Lygiosios trunka akimirką“. J. Grušas „Meilė, džiazas ir velnias“. W. Goldingas „Musių	A. Šlepikas „Mano vardas Marytė“. M. Bulgakovas „Šuns širdis“. Dž. D. Selindžeris „Rugiuose prie bedugnės“. J. Ešer (J. Asher) „Trylika	Tradicinės vertybės ir elgesio normos XX amžiuje. Moralinės kolizijos, asmens pasirinkimo laisvė ir elgesio motyvai.

valdovas“. Dž. Orvelas „Gyvulių ūkis“.	priežasčių kodėl“.	Gėrio ir blogio vaizdiniai, jų turinys, sąsajos su kultūros tradicija. Utopija ir antiutopija. Politinė alegorija ir satyriškas santykis su tikrove.
VIII tema. 2 potėmė. Tradicijos provokavimas ir žaidimas		
K. Ostrauskas „Jūratė ir Kastytis“ arba kita pasirinkta pjesė. K. Binkis „100 pavasarių“ (3 pasirinkti eilėraščiai).	„Keturių vėjų manifestas“. S. Gedos eilėraščiai. S. T. Kondrotas „Įvairių laikų istorijos“, „Žalčio žvilgsnis“. G. Beresnevičius „Tikrasis istorijos veidas“, „Iš gyvenimo rašytojų Lietuvos“ (ištraukos iš „Pabėgęs dvaras“). G. G. Markesas „Šimtas metų vienatvės“. U. Eco „Rožės vardas“.	Maištas prieš tradiciją. Žaidimas kultūros ženklais. Ironiškas žvilgsnis į tradiciją ir istoriją. Stereotipų kritika. Kultūros istorija – estetiškos patirties ir meninio žaidimo šaltinis.
Mokiniai plačiau supažindinami su šiomis Lietuvos kultūros asmenybėmis: A. Strazdu, Žemaite, Vydūnu, I. Simonaityte, M. Gimbutiene, Just. Marcinkevičiumi, S. Geda		